

Obsah:	1
Plánované akce	2
Editorial	2
Slovo starosty	3
Společenská kronika	
Jubilanti – 1.blok/2013	8
Poděkování	8
Rozloučení s B.Bayerem	9
Dodatečné poděkování	12
K inspiraci (aj poučení)	
Stavební tradice Slovácka –X.	13
Jindřich Hovorka	19
Ze Slováckých pověstí - III.	22
Povídání o heršpickém rodákovi	23
Folklorní (i jiné) akce	
Hornáci v Brně	26
Za slovenskými přáteli	29
Fotoreportáž z akcí	30
Vinařovo okénko	
Něco statistiky	36
O vývoji vinařství u nás –V.	36
Receptář	
Jáhlová kaše	39

*

Plánované akce – do 6. /2013 :

Besedy u cimbálu:

- 20.3.2013 v KD Rubín
17.4.2013 v KD Rubín - spojená s koštem krúžkařských vín
15.5.2013 v KD Rubín - s pozváním hostů Krúžku
19.6.2013 v KD Rubín

Další akce zatím nejsou známy- sledujte web či nástěnku.

*

Editorial

Vážení čtenáři Krúžkozoru,

tak se nám ten nový rok plně ujal vlády, a všichni věříme, že bude šťastný, krásný a plodný, a že nám bude v Krúžkozoru přibývat co nejméně smutných, a co nejvíce veselých oznámení.

Vánoční i fašankový čas přinesl mnoho pěkných folklorních akcí, o nichž se tu snažíme aspoň v kostce referovat. Příspěvky však prosím posílejte včas, aby mohly být aktuálně zařazovány- a jen houšť!

Takže Vám všem za redakci přeji slunné láskyplné jaro a veselé Velikonoce, plné všech těch nádherných lidových zvyků! A vinohrady ať bohatě zakvetou a nepomrznou...

A ještě důležitá výzva: k 10.4. dodávejte na zkoušku MS na Šumavské vzorky vín na košť!

Jiřina Lacinová

*

Slovo starosty

Zpráva o činnosti Slováckého krúžku v Brně za r. 2012

Vážení členové Slováckého krúžku v Brně,
tak jako každý rok, začínala činnost krúžku v loňském roce Valnou hromadou, která zhodnotila činnost v r.2011 a stanovila hlavní úkoly pro r. 2012.

Dále se aktivita výboru a členů zaměřila na přípravu Slováckého plesu, který se konal 29. ledna a byl věnován oblasti Strážnicka.

Jen připomenu, že hrála dechová hudba Svárovanka, jako hosté vystoupili členové folklorního souboru Žerotín s jejich cimbálovou muzikou a přijela také početná národopisná skupina z obce Kněždub. Bezplatnou ochutnávku výtečných strážnických vín návštěvníkům sponzorsky umožnilo vinařství Zámecké vinné sklepy Strážnice. Podle hodnocení výboru se loňský ples vydařil jak po společenské, tak i po ekonomické stránce. Ekonomický efekt plesu byl dosažen především díky bohaté tombole, která byla dotována mnoha hodnotnými dary našich členů. Nezbývá než doufat, že tomu tak bude i letos, neboť výnos z tomboly je vedle členských příspěvků největším zdrojem našich příjmů. Všem, kteří dodali dary do tomboly a podíleli se na organizačním zajištění plesu, patří poděkování výboru.

V únoru se členové mužského sboru a tanečníci zúčastnili fašankové obchůzky brněnských souborů ve středu města a pochovávaní basy v Dělnickém domě v Židenicích.

Na březnové besedě jsme přivítali Hornáckou CM Libora Supa a ženský sbor Lipina z Hroznové Lhoty. Jejich vystoupení bylo příjemným obohacením našich besed u cimbálu a přineslo možnost poslechnout si kvalitní hornáckou cimbálovou muziku s jedním z nejlepších ženských sborů na Slovácku.

Dubnová beseda byla ve znamení koštu ovocných pálenek, organizovaným naší taneční skupinou. Akce byla velmi dobře připravena včetně odborné degustace, katalogu a vyhodnocení nejlepších vzorků. Navíc znamenala i solidní finanční přínos do pokladny krúžku. Vhodným doplňkem byla na této besedě výstavka krojových součástek, připravená Marcelou Linhartovou.

Květnová beseda byla věnována oblasti Podluží, které je dle názoru některých krúžkařů v posledních letech u nás poněkud opomíjeno. S tímto názorem bych skoro i souhlasil, avšak zároveň musím dodat, že to není nějakým záměrem či vinou výboru, nýbrž spíše tím, že nám chybí výrazné podlužácké osobnosti jako byli v minulosti František „Nancek“ Hasil, Miloš Janulík, Oldřich Kúřečka, Jožka Kobzík, František Kašník, Štěpán Hubačka a další.

V podání cimbálové muziky ze Starého Poddvorova s primášem Matějem Kúřečkou a taneční skupiny „Old Stars Břec-lav“, vedené Jarou Švachem, jsme měli možnost si poslechnout několik podlužáckých písňových klenotů a také uvidět ukázky bohatýrských podlužáckých verbuňků, hošijí či vrtěných. Po programu následovalo společné muzicírování, jak říkají jazzmeni „jamování“ na podlužáckou notu. Za zmínku jistě stojí i balada zazpívaná Jurou Holáskem, kterému za jeho mnohaleté členství a podporu krúžku udělil výbor na červnové schůzi čestné členství. Řekl bych, že to spolu s hornáckým večerem při příležitosti představení krúžkem vydaného 2-CD z koncertu k osmdesátinám Luboše Holého, byla nejvydařenější beseda za posledních několik let.

Na konci května se členové mužského a ženského sboru zúčastnili kosení v Buchlovicích, na kterém už mnoho let větší skupina našich krúžkařů nebyla.

Na konci prázdnin vystoupily všechny složky krúžku včetně Slováčku MFF v Brně, jehož hlavní sobotní program byl tentokrát věnován našemu bývalému mnohaletému starostovi, Janu M. Kristovi k jeho nedožitým 80. narozeninám.

Domnívám se, že se všechny zúčastněné složky zhostily svého úkolu reprezentace krúžku se ctí. Zvláštní poděkování zaslouží naše cimbálová muzika s primášem Josefem Pokorným, která doprovázela také cizí soubory, které neměly vlastní muziku.

Potěšující zprávou je, že po prázdninách se taneční skupina rozrostla o několik nových členů, z nichž někteří mají zkušenosti z působení ve folklorních souborech ve svém bydlišti na Slovácku.

V přípravě na Havelské hody 24.10.13 si chasa zvolila nové stárky, kteří budou představeni na dnešní VH. Hodová beseda se i přes určité problémy chasy související s příchodem nových členů nakonec velmi vydařila.

Smůlu měl tentokrát jeden ze stárků Luboš Vylam, který soupeření se svým protistárkem „za pasem“ vzal tak vážně, že si při něm natrhl křížový vaz a musel být odvezen přímo ze sálu záchrannou službou. Jak trefně poznamenal starosta Václav Štěpánek, lidé mohli vidět ukázkou autentického folkloru. Přejme Lubošovi, aby se ze svého zranění brzy zotavil a nadále mohl jako stárek fungovat. Pozitivním jevem bylo aktivní zapojení členů mužského a ženského sboru. Atmosféra a nálada byla taková, jak má být na hodech a jak jsem slyšel z úst některých účastníků, byla škoda, že beseda nekončila až o půlnoci. Věřím, že se z toho výbor při přípravě příštích hodů či fašanku poučí.

Listopad byl ve znamení setkání bratrských krúžků 10.11. v Bratislavě při příležitosti oslavy 90. let existence Slováckého krúžku Bratislava a Skaličanů.

Do Bratislavy nakonec odjela početná skupina 42 krúžkařů v čele se starostou a několika členy výboru. Setkání se uskutečnilo ve velmi pěkném prostředí budovy Doprastavu a ze strany Slováckého krúžku Bratislava bylo po všech stránkách perfektně zajištěno. Hostitelé si na tuto příležitost připravili poměrně rozsáhlý pěvecko-taneční program a nezbylo než obdivovat jejich nadšení i celkovou úroveň vystoupení. Zvláště, vezmeme-li v úvahu, že většina „kružkárov“ je

seniorského věku. Milým hostem večera byl kromě folklorní skupiny z Kunovic a bývalých tanečníků Skaličanu také primáš OLUN Miroslav Dudík, vnuk slavného myjavského primáše Samka Dudíka. Velmi kvalitní vystoupení předvedli členové Slováckého krúžku Praha, na kterém byl patrný rukopis Soni Plzákové. Jelikož tentokrát nejela do Bratislavy naše muzika, zazpívaly náš mužský a ženský sbor á capella. Ve srovnání s vystoupeními obou bratrských krúžků byl nás vstup poněkud chudší, neboť nám chyběla muzika a tanec.

V prosinci se uskutečnily mikulášská a vánoční beseda. Na mikulášské besedě jsme oslavili významná životní jubilea dvou našich členů ze súdné stolice, zavítal k nám tradičně Mikuláš s košem dárků a chasa předvedla happeningové rozloučení se svým dlouholetým členem Janem Moštěkem, který se vrací do svého bydliště na Slovácku.

Aktivita členů krúžku se v závěru roku zaměřila především na nácvič vánočního programu s názvem „Došli sme k vám na koledu aneb Vánoce v proměnách času“, který ze starších krúžkařských materiálů připravil Mírek Dostál. S programem jsme na základě pozvání tamního starosty vystoupili v Heršpicích u Slavkova, na vánoční besedě v Rubínu a na Tři krále v kostele Sv. Augustina na Kraví Hoře. I když se zvláště při prvních dvou vystoupeních vyskytly nějaké chybičky, dá se říci, že program se podařilo zvládnout na solidní úrovni. Zvláště poslední vystoupení v kostele Sv. Augustina mělo příznivý ohlas u návštěvníků kostela. Budiž za to poděkováno všem, kteří se na přípravě a realizaci vánočního programu podíleli.

Kromě již zmíněných akcí se v životě krúžku uskutečnila řada menších, jichž se zpravidla účastnili jen členové některé ze složek.

Svým vlastním životem žila v loňském roce naše nedílná součást, dětský soubor Slováček pod vedením Jitky Martínkové. Na jeho adresu bych chtěl říci, že si výbor velmi váží obětavosti, s jakou se dětem věnuje paní Martínková společně s Pavlou D' Ambrozovou

a dalšími rodiči. Po mikulášské besídce Slováčku zůstala v sále a hrála muzika Slováčku. Měli jsme možnost se přesvědčit, že tam vyrůstají šikovní muzikanti, kteří by za nějaký rok mohli posílit muziku dospělých. Zapojení dětí do vánočního programu ukázalo, že to znamená obohacení prezentace krúžku na veřejnosti, a že by bylo dobré společně vystupovat častěji.

Děti by tím získaly povědomí přináležení ke Slováckém krúžku jako takovému, jistě by se i snáze zapojovaly do života krúžku po opuštění Slováčku a neodcházely by do jiných brněnských souborů, jako tomu nyní často bývá.

Přestože se naše činnost neobešla bez problémů a jistě by se v ní našly i nedostatky, hodnotil bych uplynulý rok pozitivně. Na dvou besedách jsme měli kvalitní hosty z regionů, za úspěšný lze považovat 62. Slovácký ples věnovaný oblasti Strážnicka, naše řady se rozrostly o více než 10 nových členů, z nichž většina jsou tanečnice v chase, podařila se částečná rekonstrukce webových stránek, zvýšila se grafická i obsahová úroveň občasníku Krúžkozor, finanční situace krúžku je stabilizovaná.

Mezi pozitiva bych zařadil i skutečnost, že se podařilo najít nového kustosů krojů po Haně Macháčkové, která se této činnosti věnovala řadu let s velkým nasazením a erudicí. Věřím, že se nové krojové kustosů Marcela Linhartové bude práce dařit, což se však neobejde bez pomoci a pochopení ze strany členů krúžku, o kterou Vás tímto prosím. Je třeba si uvědomit, že krojové součástky představují statisícový majetek krúžku a pokud je někomu svěřen kroj v hodnotě několika tisíc korun, je jeho povinností se o něj řádně starat a všestranně o něj pečovat.

Určité rezervy vidím v ochotě členů platit členské příspěvky, v malém počtu dopisovatelů Krúžkozoru a připravenosti členů věnovat práci pro krúžek více svého osobního času, aby se ,jak se říká, jen nevezli, ale sami se aspoň někdy také do káry zapřáhli.

Vážení krúžkaři,

jelikož dnešní valnou hromadou končím na vlastní žádost po 4 letech ve funkci starosty a budu-li zvolen, budu nadále „pouze“ členem výboru, chtěl bych vám poděkovat za Vaši podporu a pomoc při výkonu této náročné a zodpovědné funkce.

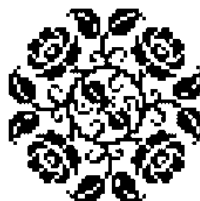
Zároveň bych se chtěl omluvit za to, co se mi v mé práci pro krúžek nepovedlo. Svému nástupci přeju, aby měl ve své práci ještě větší podporu než já, aby se mu práce dařila a přinášela mu jen radost a uspokojení.

Miroslav Hebron

Pozn.redakce:

Na Valné hromadě 16.1. 2013 se nepodařilo zvolit nového starostu pro nepřítomnost jediného kandidáta na funkci (Václava Štěpánka). Mělo by to být napraveno na besedě 11.2.2013.

*

Společenská kronika

Jubilanti -III.-VI./2013

	Božena	Jelínková	80
	Marie	Charuzová	60
	Jiří	Veselý	75
	Karel	Tůma	50
Ing.	Jaroslav	Ungerma, CSc.	70
Ing.	Zdenka	Školová/Valčíková	90
Ing.arch.	Jana	Rosí	60

Blahopřejeme!

*

Poděkování

Výbor SK děkuje všem dárcům do plesové tomboly, též za finanční dary paní Janošikové a paní Pavlíkové.

BB-B : Borek Bayer, Brno (rozloučení)

Rost'a Viktorin

Ztepilý šohaj z Kyjova, kde vystudoval reálné gymnasium Josefa Klvani (významný národopisný pracovník) a po válce, kdy byly otevřeny Vysoké školy, přišel do Brna. Dejme tedy slovo přímo jemu:

„Tak tedy Brno. Divadla, koncerty, Slovácký krúžek, Úlehlův soubor písní a tanců, který tehdy shromáždil jen studenty ze slováckého regionu, vysokoškolské plesy. Bylo toho k formování budoucích zájmů vrchovatě. Do divadla, dnešní Mahenovy činohry, kde tehdy sídlila opera, jsme chodili k stání na tzv. bidýlko a po zhasnutí světel skokem všichni na dřevěné schody mezi sedadly, o které byl často boj a kdo byl rychlejší, ten seděl. A tam jednou na schůdkách – „...když jsem šel z Hradišťa z požehnání, potkal jsem děvčátko k pohledání – neznala mě, poznala mě, červené jablůčko podala mně.“ Červené jablůčko mně skutečně podala, ale mnohem později, až úplně dozrálo, o to bylo krásnější. Nezačínal jsem u ní však příliš slavně. Když jsem ji po představení u šatny, kde stála s kamarádkami, zezadu zatahal ze její krásné dlouhé vlasy, tak jsem ji málem slíznul, jak zle se na mě podívala a můj první útok skončil fiaskem. Přesto jsme se s kamarády vnutili jako doprovod k jejich studentskému bydlišti, cestou se však tvrdě vyhýbala jakýmkoliv sblížovacím manévřům. Naděje mizivá – já jsem však byl tak trochu klikař. Za dva týdny překvapením zírám. Přišla s kamarádkami do Slováckého krúžku. Naše první divadelní setkání totiž vůbec neodhalilo, že jsou všechny z toho našeho malovaného, hudbou vyzpívaného kraje. Zde tedy byla daleko živnější půda k naplnění tužeb. Písně a tance Moravského Slovácka primášované Slávkem Volavým. Komu z nás mladých by nepodmanily srdce! A tak pomaloučku začala společná cestička k budoucnosti a jak se

ukazovalo, šťastné, plné společných zájmů, které sílily už i do další cesty životem. Krásy rodného kraje, divadlo, hudba, lyžování, turistika a příroda vůbec. Naše rozdílné povahové rysy se podle nepsaných pravidel přitahovaly – ona jemná, dobře vychovaná a já tak trochu divočák – v životních názorech a vnímání mezilidských vztahů však shoda nejvyšší. O výtvarném umění tehdy moje nastávající věděla mnohem více než já. Její tatínek znal mnohé malíře, sbíral jejich díla, takže doma byla malá galerie krajinářů i figuralistů regionu. A hrou na klavír byla i v té královně umění více znalá. Mně toto všechno došlo až po trvalém společném usazení v Brně – když už jsme dávno byli manželé a přivezli s sebou do Brna tříletý dáreček – holčičku, ze které měl v budoucnu vyklíčit trvalý pěvecký nadšenec brněnského Slováckého krúžku. Zpívání dostala jako dar po mamince. Výtvarného vlivu trochu po tátovi zase pobrala mladší dcera, která se mimo své základní profese energoprojektantky docela úspěšně věnuje i výtvarnictví.

Ještě však během našich společných studií nastala doba, kdy bych měl poprvé navštívit Olinčin hradišťský domov. Myslím, že časově to nebylo plánováno příliš šťastně. Velikonoce na Slovácku s tou pověstnou šlaháčkou jsem trávil u své tety v Uherském Brodě, kde jsme dopoledne s bratrancem a kamarády projeli s omašlenými žilami přes rameno půl města a protože už jsme byli odrostlejší šlaháči, tedy více než malovaná vajíčka dávaly nám cérečky dárečky v tekutém stavu. Já se trochu jamoval kvůli zamýšlené cestě vlakem do Hradišťa, ale ne tak moc. Z kamarádů zůstal jediný, který byl schopen doprovodit mě tam po vlastní ose, míra načerpaných pohonných hmot však byla na nás vidět. Bodejť ne! Přestože jsem věděl o půlkilometrové vzdálenosti rodinného domu mé nejmilejší, která nás čekala u vlaku, dvě hodiny cestování po ulicích se mi přece jen zdály nějak podezřele dlouhé. To moje sladké stvoření se bálo přivést na oči tatínkovi, přísně dbajícímu na výchovu, poprvé nápadníka jaksi v nevhodném upravení. Když poznala, že by na změnu našeho

současného chápání té slavnostní chvíle byly zapotřebí spíše dva dny než dvě hodiny, nakonec nás prostě pustila k vodě. Zmizela a já jsem zůstal nešťastný jako by mi uletěly včely. Kamarád nepřišel na nic lepšího, jak mě ukonejšit, nežli prohodit: „Z toho si nic nedělej, stejně má levé nohy.“ To mi ale náladu nespravilo, zvláště když prvně prohlásil tlumeně po výstupu z vlaku a seznámení: „Človče, to je kočka.“ Já to věděl i bez něho a na ty nohy byl můj názor zcela rozdílný. Nakonec bylo vše odpouštěno a druhý pokus jsem učinil na Vánoce. Pro jistotu však bylo nutné vyhnout se Uherskému Brodu – tak jsem i u nejstarších stařeček sklídl asi úspěch. Vychovaně s kyticí v ruce jsem požádal o ruku jejich milé dcerečky. Svatba byla v dubnu.“

Mimo vysokoškolské studium vypracoval se ve významného malíře, sochaře i myslitele-literáta, jehož díla jsou rozeseta nejen po rodném Slovácku ale i mnohde v cizině. Kdo neměl možnost se s jeho tvorbou seznámit, určitě se setkal s plakátem na náš ples, jehož originál Krúžku věnoval a i letos bude ozdobou na mnoha vývěsních tabulích. Jeho nespočetné vernisáže byly velkým a nezapomenutelným kulturním zážitkem všech účastníků.

Na poslední vernisáž nás pozval v pátek 14.12.2012, kdy jsme měli možnost vzdát hold jeho bohatýrskému životu a poděkovat mu za jeho ryzí přátelství.

Dodatečné poděkování (*a já se Bohunce i Vám moc omlouvám, že až teď- jde vlastně o rok starou záležitost, přesto si ji ještě připomeňme, protože je tam i hodně nadčasových myšle- nek ... JL*)

Vážení a milí Krúžkaři,

dovolte mi, abych Vám ještě jednou poděkovala za všechna milá přání k mému jubileu, za projevy přátelství i za krásné dárky. Velmi si toho všeho vážím.

Zvláštní poděkování ještě vyslovuji i všem pomocníkům při přípravě hlavně občerstvení, Evičce a Jarkovi, kteří slavili narozeni- ny se mnou a postarali se o pití, Ivetce, se kterou jsme napřed „válči- ly“ samy, a samozřejmě Zdeňkovi, který přesně přemístil na tácky všechny moučníky. Zdeněk se také zasloužil o zdraví nás přítom- ných, neboť jeho gratulační happening vyvolával salvy smíchu, a jak známo, smích zdraví velice prospívá. Když byli oficiálně ohlášení gratulanti z Královopolské, rychle jsem se rozhlédla, ale moji žáci seděli na svých místech. A pak se objevili na pódiu učni v pracovním oděvu tak, jak rychle odběhli od ponku, i s obrovským kladivem a velikým klíčem a se speciálně zhotoveným praporem se znakem Královopolské a mým obrázkem. Při pohledu na Zdeňka a Romanku jsme se začali všichni smát. A smích neutichal ani při Zdeňkově pro- jevu, naopak sílil, až vháněl slzy do očí. Učni zapěli i budovatelské písně (kde je Zdeněk vyštrachal?), což vzbudilo další veselí. Co to všechno dalo práce, to si nedovedu ani představit.

Při vzpomínce na tyto oslavy se budu ještě dlouho smát, stej- ně tak, když si vzpomenu na jubileum Zdeňka, které připravila- tuším- Ivetka s chasou, nebo Honzy Beránka – pořád vidím to okno, ve kterém zpívaly báryšně častušky, a další. Věřím, že i vy se všemu občas ještě zasmějete.

Velké štěstí, že se mnou slavila narozeniny Evička (bylo jí Zdeňkem slíbeno, že jí k pětaosmdesátinám připraví podobný

happening), pro niž vybrali rodiče krásné jméno Eva, protože čím jiným začít hudební gratulaci než milostnou podlužáckou vrtěnou „Evičko, Evo...“. Zpívali nejen mužáci, muzikanti a oslavenci, ale celý sál. Přenesli jsme se na Podluží, a bylo vidět, že nejednomu je po něm smutno. Můj zvláštní dík ještě patří také našim zvlášť milým zpěvulenkám (mohly by nám častěji zazpívat třeba právě ty podlužácké), zpěvákům a muzice za jejich zpívání a hraní.

Bylo to všechno krásné a veselé, znovu opakuji, že si všeho, čeho se mi dostalo, velmi vážím. Vážím si také toho, že jsem členkou takové organizace, jako je Krúžek. Tisíceré díky!

Na závěr nemohu končit jinak než přáním, aby se mezi členy Krúžku našlo vždy tolik obětavců, kteří dovedou věnovat Krúžku svůj čas, aby jejich schopnosti a chuť do práce byly vždy vítány, aby bylo dost omladiny, která nejen pro svoje potěšení, ale i pro potěšení nás, kteří si své (bohužel) už odtancovali, předváděla vrtěné, skočné, hucké, sedlácké, danaje...

Bohu Pavlíková

P.S.

Ještě něco pro zasmání: když se kdysi v souboru, jehož jsme byli členy, nacvičovaly hošije, nebyl Miloš přítomen. Přijdouc domů, hned jsem mu je předváděla. Vyskočila jsem, rozhodila paže, arozbila jsem lustr.

*

K inspiraci (aj poučení)

Stavební tradice Slovácka – X. část - Závěr

Ing.arch. Adéla Jeřábková

V předchozích 9 článcích jsem se snažila upozornit na tradiční hodnoty lidové architektury na Slovácku a připomenout alespoň ve

stručnosti její vývoj. V dnešním závěrečném příspěvku se vracím k původní otázce – co s tím dnes?

Pokusím se formulovat některé zásady, které by bylo záhodno dodržovat, pokud nechceme skončit v bezradném chaosu a definitivně si zničit vlastní kulturu a podstatu, z níž jsme vyšli. Neboť, jak praví klasik, všichni máme venkovské předky, každý z nás má někde schované, třeba zapomenuté, lýkové střevíce.

Samozřejmě - jako vždy – je důležité vědět, být informován a poučen. Existují ovšem instituce, které to mají přímo v popisu práce (orgány památkové péče – ale nelze vše zahrnout pod památkovou ochranu), stavební úřady (většinou – bohužel- odsouhlasí téměř cokoliv). Masivní komerčně ovlivněná nová venkovská výstavba posledních let a obvykle zbytečná a necitlivá přestavba toho původního a hodnotného, co se ještě zachovalo, zaplňují vesnice paskvily někdy až groteskní podoby. Spolu s relikty socialistické výstavby absurdních panelových minisídlíšť a velikášských zemědělských staveb, jež zraňují krajinu, doplněnými současnými plošnými „satelity“ bez nezbytného komunikačního centra, společenských prostor a infrastruktury, představují skutečný problém. Naopak pozitivní vliv mohou mít neziskové organizace, nadace, iniciativy a občanská sdružení, která se snaží vrátit venkovu jeho původní smysl a tvářnost. (Např. Spolek pro obnovu venkova a jeho aktivity, jako Škola obnovy venkova, soutěž Vesnice roku aj.) Mají šanci disponovat různými dotacemi i vědomostním potenciálem a autoritou pro naplňování cílů duchovní i hmotné obnovy venkova.

V podstatě lze problematiku dnešního stavebnictví na vesnici rozdělit do 2 oblastí, a to:

1. opravy a úpravy stávajících staveb
2. novostavby a urbanismus

ad 1. Pokud jde o stávající stavby, můžeme zásady shrnout do hesla „Opravovat, ale neubližovat.“

Tedy nebourat zbytečně charakteristické stavby ani obytné, ani hospodářské, i když ztratily svůj původní účel (stodoly, komory, stáje atd.) - mohou dostat novou náplň a využití. Hodnotné prvky se snažit zachovat původní, pouze citlivě opravit.

Začněme od **střechy** :

Střecha kromě toho, že chrání před vlivy povětrnosti, se podílí spolu s fasádou na vnější působivosti architektury domu. Soubor střech zároveň vytváří tzv. „střešní krajinu“, součást genia loci vesnic a osídlené krajiny vůbec. Na Slovácku, ale i jinde, jsou střechy převážně sedlové nebo valbové, o sklonu 40 – 45 stupňů. Krytina bývala kdysi hlavně došková, později pálená – bobrovka. Samozřejmě není třeba vracet se u běžných venkovských domů ke slaměným doškům, ale je nutné naučit se nepodléhat komerčním tlakům a uchovat si vlastní tvář. Při opravách je vhodnější a hospodárnější dát přednost částečné výměně dochované krytiny před úplnou výměnou. Stará krytina si mnohdy uchovává stejnou či dokonce lepší kvalitu než nová. Závadou starších střech nebývá špatná krytina, ale porucha konstrukce krovu, především prověšení střešních latí. Tím dochází k deformaci plochy střechy, posunu tašek či k jejich popraskání a následnému zatékání. Oprava pak obvykle probíhá tak, že firma přesvědčí majitele o nezbytnosti výměny nejenom latí, ale i krytiny, a přistaví kontejner, do kterého původní tašky prostě vyhází a odveze na skládku. Zároveň doporučí momentálně levnou novou krytinu, která je k máni v blízké prodejně stavebnin za „akčních“ podmínek. Sice je fialová a těžší než původní, ale je nová! Nechci ani zmiňovat různé velkoformátové betonové krytiny nebo asfaltové „bonské“ šindele či plechové a plastové napodobeniny – ty na lidových stavbách opravdu nemají co dělat. Při opravě střechy je optimální návrat k nenáročnému, dříve běžnému překládání, kdy jsou novými nahrazovány jen skutečně poškozené tašky. Odlišný odstín staré a nové krytiny naprosto není na závadu, naopak přispívá k malebnějšímu

výrazu. Kompletní výměna krytiny je ovšem žádoucí tam, kde již byla původní krytina nahrazena zcela nevhodným druhem.

Kromě nevhodných krytin často pozorujeme na střeších přehnané užívání klempířských prvků. Střechy venkovských stavení se kdysi obešly bez jakéhokoli oplechování! V místě prostupu komínového tělesa střešní rovinou byla krytina dotažena až ke zdivu a spára shora překryta omítkou. Stejným způsobem byl upraven styk krytiny s nadezdívkou štítu nebo se sousední vyšší budovou. U střech přesahujících přes štítovou stěnu (zpravidla na mladších domech z konce 19. a počátku 20. stol.) byla tašková krytina na okraji lemována latí nebo úzkým prknem, podokapní žlaby bývaly dřevěné. Koncem 19. a v první polovině 20. století přestal být plech těžko dostupným a drahým materiálem. Využívalo se ho pro zhotovení podokapních žlabů, svodů a pro úpravu míst nejvíce ohrožených zatékáním – zejména úžlabí. Teprve později se na střeších objevilo plechové lemování komínů a nadstřešního zdiva. Šířka klempířských prvků byla ale vždy minimální, takže se vlastně příliš pohledově neuplatnily. Dnes o rozsahu oplechování rozhoduje mistr klempířský. Řemeslníci si odvykli šetřit materiálem (v tomto případě tabulemi plechu), a tak se počet klempířských prvků, jejich šířka i náklady na opravu zvětšují. Snažme se je omezit.

Dalším nešvarem u oprav a úprav střech u starších tradičních staveb je snaha o nadměrné využití podkroví, ať již zvedáním střechy na nadezdívky, zmenšováním jejího sklonu nebo zřizováním většího počtu vikýřů, případně přílišná velikost a nevhodný tvar vikýřů.

Dále zaměříme pozornost na **o m í t k y** :

Základem fasády téměř každého domu bývala původně hladká a měkká vápenná omítka se všemi nepravidelnostmi jejího nanášení, což dnešní zedníci považují za nekvalitní práci. Zarovnávaní do dokonalých ploch, ostrých hran a pravých úhlů je přitom zcela zbytečné, navíc finančně náročnější, protože se na dorovnáání musí použít víc malty. Ovšem nedávná éra tvrdých

břizolitových omítek napáchala na našem venkově tolik škod, že – pokud se jí vůbec podaří odstranit – dokonale hladká a strohá plocha nové omítky není to nejhorší. Horší je podléhání tlaku výrobců stále nových druhů omítek a omítkových systémů, chrhlených na trh. Mějte na paměti, že pod vápennou omítkou, na rozdíl od cementové, starší zdivo netrpí. Staré omítky bývaly dokonce jednovrstvé, utažené kvalitně dřevěnými hladítky a opakovaně líčené vápnem. Dnes je nemyslitelné chtít po zednících, aby nepoužili druhou vrstvu – štuk, a „zatočili“ jádrovou omítku tak, aby štuk nepotřebovala. Přitom současné jemnozrnné omítkoviny jsou k tomu vhodnější než staré malty z podomácky prosévaného písku. (Při úpravách nároží se nebojte „zkazit“ zedníkům pečlivě naostřenou hranu jemným zaoblením omítky od ruky a podobně postupujte i v koutech – výsledná malebná měkkost vás překvapí.)

Pokud jde o barevnost, v poslední době jeden extrém – šed' břizolitu - nahrazuje druhý: příliš pestré a syté barvy, jaké se nikdy na Slovácku (ani jinde) nevyskytovaly. Fialová nebo tyrkysová fasáda skutečně na náš venkov nepatří. Je třeba se vrátit k tradiční barevnosti a přírodním odstínům, nejčastěji bílé a modré, případně okrové – není těžké si zjistit, jaká tradice bývala v té které obci.

Pro charakter domu jsou velmi důležité i otvory a jejich výplně – okna a dveře, vrata.

O k n a zažívají v současné době intenzivní období změn a výměn a hrozí opět mnohá nebezpečí. Dnes se sice již obvykle nesetkáváme s nově osazovanými trojdílnými okny, znovu přišla do módy okna orientovaná na výšku, dokonce často i vícenásobně dělená. Jenže...nastala doba plastová a lidé podléhají tlakům výrobců a masivní reklamě. Plastová okna jsou prostě hit a lidé je chtějí, ačkoliv na vesnickém domě působí – mírně řečeno- nevhodně. Zejména tehdy, jsou-li vsazována do původních okenních otvorů. Z plastu nelze vyrobit subtilní profil okenního rámu tak, aby měl stejné konstrukční vlastnosti jako dřevěný. Vznikne proto okno

s rámem natolik silným, že znehodnotí vnější výraz domu a navíc zmenší plochu zasklení, čímž omezí i přístup světla. A pokud je barva plastu bílá, okno opticky působí ještě mohutněji. Naopak příliš tenké nefunkční dělicí příčle – k vidění jsou i „zlaté“ – nechci ani komentovat. Proto zdůrazňuji: u tradičních staveb používat dřevěná okna tradičních tvarů a rozměrů, alespoň na pohledově exponovaných fasádách.

Dveře a vrata jsou neméně důležitá. Původní staré dřevěné dveře, dobře ošetřené a citlivě repasované (případně repliku původních), nenahradí žádné Sappelli, a už vůbec ne plastové, ať bílé nebo hnědé.

ad. 2. Pro novostavby na vesnici stanovili odborníci :

Nejdůležitější urbanistickou zásadou je zvolení správné polohy domu na parcele. Při návrhu novostavby je třeba uvážit, zda se domy ve vesnici nacházejí v čele návěsní či uliční fronty, zda jsou ustoupené za předzahrádky či zda stojí volně na pozemku, odsunutě do hloubi zahrady. Pro většinu slováckých obcí je typičtější umístění staveb spíše v čele (v přední části) parcely. Jednotlivé usedlosti vytvářejí více či méně kompaktní uliční fronty, proto dnes časté situování novostavby (byť třeba architektonicky kvalitní) až v zadní části pozemku – porušení uliční čáry – může působit velmi rušivě.

Dále je nutné zachovat převažující orientaci staveb (jejich střech). V úvahu přichází orientace štítová nebo podélná – okapová, případně jejich různé kombinace. Na Slovácku je nejčastější podélná, v předchozích kapitolách jsme si objasnili, jak a proč se vyvinula. Je zřejmé, že štítově orientovaný objekt může mezi převážně podélně orientovanou zástavbou působit cizorodě, i když jinak ctí místní stavební tradice.

Novostavba by měla také respektovat v daném místě běžné prvky urbanistického parteru – tedy typ oplocení či ohrazení dvora a zahrady a běžnou úpravu terénu. Negativně se projevují zejména velké zpevněné plochy z betonu či dlažby. S tímto hlediskem souvisí

i úprava zahrady – zvláště nevhodná je výsadba okrasných jehličnatých dřevin (tují, cypřišů, zeravů či stříbrných smrků) na pohledově exponovaných částech zahrady, obrácených do veřejného prostranství.

(Použitá literatura: časopisy Chatař a chalupář, autoři článků Jan Pešta, Dita Váňová, Pavel Bureš, rab.)

*

Jindřich Hovorka 1937-2006jeho housle zpívaly

Miroslav Hebron

V lednu t.r. se mi dostala do rukou monografie o velké muzikantské osobnosti druhé poloviny minulého století, dlouholetém primáši a uměleckém vedoucím BROLNu, Jindřichovi Hovorkovi. Ač se mi to nechce věřit, bude to letos v červenci již 7 let, co se s ním folklorní obec rozloučila v salesiánské oratoři v Žabovřeskách.

Autorka Růžena Kučerová, která hrála pod jeho vedením v BROLNu na flétnu, v ní rekapituluje celý Hovorkův život, který zasvětil hudbě a v ní především interpretaci moravské a slovenské lidové písně, přestože sám pocházel z Českých Budějovic.

Jako dítě vyrůstal ve skromných poměrech. Tatínek, v létě zedník, v zimě muzikant, z něj chtěl mít od malička muzikanta. Hudební základy ve hře na housle získal Jindřich u prof. Velímského, který ve čtyřicátých letech působil jako primarius Sukova kvarteta.

Po skončení základní školy pokračoval ve studiu na Střední hudební pedagogické škole v Českých Budějovicích, kde se kromě houslí věnoval také hře na trumpetu. V době středoškolských studií se prostřednictvím svého kamaráda Jaroslava Krčka, pozdějšího zakladatele hudebního tělesa Musica Bohemica, dostal do kontaktu s jihočeským folklorem v souboru Úsvit. Mimoto stačil ještě založit studentský houslový kvartet a jelikož měl rád také jazzovou hudbu, dal dohromady kapelu Českobudějovický dixieland. V těch letech

uslyšel na dudáckém festivalu ve Strakonících poprvé v životě moravskou cikánskou cimbálovku a jeho srdce mu řeklo „toto je muzika, kterou bych chtěl dělat“.

V r. 1957 byl přijat ke studiu na brněnské JAMU, kde se kromě houslí věnoval také hře na violu. Studium zvládal bez problémů a aby si opatřil potřebné finanční prostředky, měl další mimostudijní hudební aktivity (smyčcový kvartet na JAMU, angažmá v lázeňském orchestru, violista v Brněnském estrádním rozhlasovém orchestru). V té době už v Brně navázal kontakty také s folklorními soubory, ať už to byla Vlajka mládí zaměřená na Valašsko (pozdější Javorník), či Hornácká cimbálová muzika Medica s primášem Antonínem Jančíkem, k níž patřili také bratři Holí, Jiří Prachař a Martin Hrbáč.

Po ukončení studia na JAMU v r. 1960 založil svoji vlastní cimbálovou muziku, kterou pojmenoval po významném sběrateli lidových písní Muzika Hynka Bíma a později přejmenoval na Moravskou cimbálovou muziku. S touto kapelou dosáhl řady významných úspěchů na folklorních festivalech doma i v zahraničí. Muzika nahrála také 2 velmi úspěšná LP „Moravský folklor“ a „Moravské lidové písně“.

Další umělecká dráha Jindřicha Hovorky byla spojena s jeho působením v BROLNu. Nejdříve jako koncertní mistr (od r. 1969), později na pozici uměleckého vedoucího a primášem orchestru.

Vždy se zasazoval o to, aby muzikanti BROLNu měli hlubší vztah k moravské lidové písni, vyhledával talentované regionální muzikanty a zpěváky, kterým dával příležitost ke studiovým nahrávkám. Jeho zásluhou se z řady z nich staly později známé pěvecké osobnosti, zvláště pokud se jednalo o dětské zpěváky.

Koncem r. 1993 byl administrativním opatřením BROLN zrušen a pokračoval nadále jako obecně prospěšná společnost. Organizačním a uměleckým vedoucím zůstal J. Hovorka a dramaturgie se ujala autorka knihy Růžena Kučerová.

Následujících 12 let považoval za umělecky nejlepší období svého působení v BROLNu. Po odchodu řady dlouholetých členů BROLNu k finančně zajímavějším hudebním aktivitám dal dohromady skupinu mladších velmi kvalitních a talentovaných muzikantů, ale i zpěváků a zpěvaček, kteří se chtěli nadále interpretaci moravské lidové písně věnovat.

Od r. 1996 se rozhodnutím GŘ Kasíka vrátil BROLN zpět pod organizační strukturu Českého rozhlasu s podmínkou, že uměleckým šéfem bude J. Hovorka. V tomto posledním období absolvoval Jindřich ještě 6 krásných koncertů navzdory tomu, že už mu lékaři zjistili velmi závažné onemocnění a prodělával chemoterapii. Dne 9. června 2006 hrál s BROLNem naposledy.

Druhá část monografie je věnována vzpomínkám rodinným a přátel, se kterými se J. Hovorka potkal ve svém muzikantském i mimoprofesionálním životě. Kniha je navíc doplněna dvěma CD se vzácnými, dosud nevydanými nahrávkami BROLN a virtuozním Jindřichovým primem.

To, že byl Jindřich Hovorka vynikajícím primášem BROLN s mimořádným citem pro interpretaci moravské a slovenské lidové písně, je podle mého názoru všeobecně známá věc. Co mi však Jindřichovy vzpomínky a zvláště vzpomínky jeho přátel ukázaly, byl neobyčejný lidský rozměr jeho osobnosti. Každý, kdo si tuto knihu přečte, zjistí, že Jindřich H. byl člověk hluboce citově založený, vystupující jak v soukromí tak na veřejnosti vždy skromně a s pokorou, oddaný lidové písni, jejíž interpretaci věnoval převážnou část svého umělecky mimořádně plodného života. Mě osobně velmi oslovily nahrávky mariánských poutních písní vydaných na CD Mariánské písně I. – III. v letech 1998 – 2005, které se setkaly s velkým zájmem posluchačů a jsou dosud k dostání v Radiu PROGLAS.

Knihu vydalo v r. 2011 Hudební nakladatelství REZONANCE ve spolupráci s Českým rozhlasem Brno a je možno si ji objednat u paní Mrkvicové na mrkvicova@seznam.cz (cena Kč 290).

Ze Slováckých pověstí – III.

Rechtorovy zlat'áky (*Mikulčice*)

Stařeček Vavrys rád besedoval s mikulčickým rektorem. Jednou se stařeček při skleničce vína rozpovídal o pokladu, který je prý zakopaný na Dolním. Najde ho ten, kdo ho vykope na Velký pátek. Nesmí se však bát. Stařeček rektorovi poklepal po rameni a povídá: “Tož, rektore, na Velký pátek se tam vydáme.”

Rektor si sice myslel, že z toho mračna pršet nebude, ale protože nechtěl kazit dobrou náladu při besedě, přisvědčil.

Když však stařeček častěji připomínal slib, začalo rektorovi mrazit po zádech. Ale couvnout nemohl, protože si nechtěl stařečka Vavryse rozzlobit.

A tak jednou, na Velký pátek, když se setmělo, vydali se hledat poklad. Rýče a krompáče stařeček řádně nabrousil, jen se v měsíčním světle blyštěly. Rektor se několikrát ohlédl, zda ho snad někdo nevidí. Ale nikde ani živáčka.

Kopali, kopali, až jim pot stékal z čela, když tu se cosi v měsíčním světle zablýskalo. Byl to hrnec, pěkně veliký. Stařečkovi oči zasvítily jako kocourovi, když si pomyslel, co v něm bude dukátů. Koupí ještě jeden grunt a kdoví co ještě. Také rektora podělí, aby nemusel pořád třít bídu.

Najednou, kde se vzal, tu se vzal – vyřítit se proti ni obrovský vůl a už jenom nabrat rektora na rohy. Rektor měl sice strach, ale nepovolil, když stařeček zvolal: „Neboj se! Neuhýbej!“

A tak kopali dále, ale nemohli si v hlavě srovnat, proč je hrnec obrácený dnem vzhůru.

Práce jako by se při každém kopnutí zpomalovala, zem začínala být tvrdší. A když vykopali hrnec do polovice, objevili se dva statní čerti, kteří táhli vrchovatě naloženou fůru obilí. Div jim žíly nepraskly. „Kdo tu fůru naložil, měl by dostat štraňkem,“ pomyslel si stařeček Vavrys, když viděl, jak je fůra špatně naložená. Už už by

byla na rectora spadla a ten by určitě byl uhnul, kdyby stařeček ne-
byl zvolal: „Neboj se! Neuhýbej!“

Jak čerti přišli, tak odešli.

Stařeček s rektorem počali kopat rychleji, srdce jim bušilo jako zvon. Když na mikulčickém kostele odbíjela půlnoc, měli hrnec na samém vršíčku. Už už oba viděli, jak se z něho sypou zlaté dukáty, když tu, co čert nechtěl! Přihnali se jako vítr dva mládenci. Z očí jim šlehaly plamínky, místo levé nohy měli kopyto.

Začali stavět šibeničku. Znenadání ten, který stál nejbliže, povídá: „Kterého napřed?“ Druhý čert neodpovídal, jenom ukázal rukou na rectora. To už bylo pro rectora příliš. Praštil krompáčem a utíkal do dědiny, jako by mu půda hořela pod nohama.

„Kdyby se byl rector nebál, mohli jsme poklad vykopat“, vyprávěl potom stařeček Vavrys chlapům v hospodě.

Na Dolním od té doby už nikdo štěstí nepokoušel – a tak tam zlatý poklad asi leží dodnes.

Dodala J. Lacinová

(Literatura:

ŽARDECKÝ, Jiří „Slovácké pověsti“, Arca JiMfa, 1998)

*

Povídání o slavném heršpickém rodákovi

(Vztahuje se coby zajímavost k našemu vystoupení v Heršpicích)

Lad'a Bulíček

Někdy koncem 17. století se v Heršpicích narodil jistý Jan Jelínek. Vyučil se sládkem a odešel za prací do Německa. Usadil se v Pirně u Drážďan a své příjmení si přeložil do němčiny jako Hirschel. A abych to zkrátil, jeho vnuk se jmenoval Friedrich Wilhelm Hirschel (1738 - 1822). Byl muzikant, hrál v hannoverské vojenské kapele na různé dechové nástroje. Nevedlo se mu ale příliš dobře, nadělal dluhy a hrozilo mu vězení pro dlužníky. Aby unikl věřitelům,

využil toho, že byl se svou kapelou na zájezdu v Anglii a zůstal tam. Zpočátku se živil jako hudebník, pak si koupil učebnici astronomie a začal s astronomickým pozorováním s pomocí vlastnoručně vyrobeného zrcadlového dalekohledu. Zjistil přitom, že by ty dalekohledy mohl dělat i na prodej a měl s tím slušný úspěch. Jeho přístroje si koupili např. rakouský císař Josef II., ruská carevna Kateřina II. Veliká, slavný pirát sir Francis Drake, slavný německý astronom Johann Bode a jiní. Pro sebe si později postavil dalekohled s průměrem zrcadla 122 cm a ohniskovou vzdáleností (a celkovou délkou dalekohledu) 12 m. Byl to v té době největší dalekohled na světě. Objevil s ním mnoho nových hvězd a dvojhvězd, mlhovin, planetárních mlhovin (tento název zavedl on sám, podle jejich kulatého tvaru), asteroidů, komet atd. Sestavil katalog vesmírných objektů, který se stal základem dnes používaného katalogu NGC (new general catalogue). Jeho nejznámější objev je objev planety Uran, kterou on nazval Georgium Sidus na počest anglického krále Jiřího III. Název se neujal, bylo zvykem nazývat planety podle postav z řecké mytologie. Uran je nejvyšší bůh celého vesmíru a vůbec veškerého bytí. Objevil také dva z jeho měsíců a dva měsíce Saturnu. Dokázal, že dvojhvězdy jsou k sobě vázány gravitací a obíhají kolem společného těžiště. Objevil vlastní pohyb Slunce směrem k souhvězdí Herkules. Celou oblohu si rozdělil na malé čtverečky a spočítal hvězdy v každém z nich. Podle hustoty hvězd na různých místech oblohy pak zjistil, že naše galaxie má tvar plochého disku, je to tedy spirální galaxie. Vynalezl okulár pro pozorování Slunce, který přivádí do oka pozorovatele asi 5% slunečního světla, zbytek jde mimo. Je s ním tedy možno pozorovat Slunce bez použití filtru. Je znám jako Herschelův helioskopický okulár, používá se dodnes.

Při jeho pozorováních mu asistovala jeho sestra Caroline, která za ním přijela do Anglie. Později se věnovala samostatnému výzkumu a objevila osm komet a řadu jiných objektů. Stala se první

ženou v dějinách astronomie, která se dočkala poct a uznání už za svého života.

William Herschel (toto jméno používal v Anglii) byl za své zásluhy o vědu povýšen do šlechtického stavu a stal se anglickým královským astronomem.

Jako hudebník složil údajně 24 symfonií a řadu menších skladeb, z nich se dosud hrají některé skladby pro hoboj.

Zabýval se i fyzikálními pokusy, objevil infračervené záření.

Co se týče jeho dalekohledů, vyráběl zpočátku dalekohledy Newtonova typu, pak vymyslel vlastní konstrukci se šikmo uloženým zrcadlem a okulárem na předním okraji tubusu. Do tohoto dalekohledu se pozorovatel díval zepředu. Dnes se už nepoužívá, ale na některých hvězdárnách mají dodnes zdokonalenou verzi, které se říká brachyt (brachyteleskop, krátký teleskop). Herschel také experimentoval se slitinou pro odlévání zrcadel, nakonec zůstal u slitiny mědi a cínu v poměru 15:9, tedy bronz. Docílil tak lepší odrazivosti a tím menších světelných ztrát než měly dosavadní slitiny.

Ve svých pracech se pochopitelně dopustil i omylů, např. umístil naše Slunce do středu Galaxie. Dnes víme, že jsou tam dvě obrovské černé díry, takže by se nám tam nevedlo dobře. Naše sluneční soustava se nachází asi 27000 světelných let od středu Galaxie.

Pozoroval také skvrny na Slunci a považoval je za díry v souvislé pokrývce zářících mraků, těmi děrami je vidět pevný povrch Slunce. Na tom povrchu by mohli žít i živí tvorové, jacísi Slunečňané. Ale to odpovídalo tehdejším představám o Slunci, že je Slunce jen obrovská žhavá plazmová koule z vodíku a helia, s termojadernými syntetickými reakcemi v jádře, o tom se tehdejšími vědci ani nezdálo.

Významným astronomem byl i jeho syn, John William Herschel. Pracoval několik let v jižní Africe a doplnil otcův katalog o řadu objektů jižní oblohy. Zdokonalil také fotografii a byl první, kdo použil fotografii při astronomických pozorováních.

Tak to je asi tak vše co vím o siru Williamu Herschelovi a jeho dědečkovi Janu Jelínkovi z Heršpic u Slavkova.

Na něho jsou dnes heršpičtí právem hrdí, i když "jen" vařil pivo a sám se nijak neprosлавil. Přesvědčil jsem se o tom, když jsem tam jednou hrál s jinou muzikou ještě před našim zájezdem. Jen si někteří pletou, kterou že tu planetu ten slavný astronom objevil.

Malý dodatek: Mám jednu knížku o astronomii, je v ní portrét W.Herschela s tímto komentářem: William Herschel. Původně byl hudebníkem, přesto se stal jedním z nejvýznamnějších astronomů své doby. Líbí se mi na tom to slovo "přesto".

*

Folklorní (i jiné) akce

Hornáci v Brně

Mirek Dostál

V pátek 30. 11. 2012 a v sobotu 1. 12. 2012 se v Brně uskutečnily dva koncerty muzikantů a pěvců z Hornácka. Ten první se konal v Etnografickém ústavu Moravského zemského muzea v Brně a druhý v Besedním domě.

V Etnografickém ústavu se v pátek v 18 hod. potkali brněnští příznivci folklóru s Mužským sborem Velká nad Veličkou, doprovázeným Hornáckou cimbálovou muzikou Petra Galečky u příležitosti představení nově vyšlé publikace „Hore Velkú“, vydanou nakladatelstvem Albert Františka Šalého. Večer se odehrál v tradičně uvolněném duchu Hornácka, v srdečné a humorem oplývající atmosféře, na jakou jsme nakonec zvyklí ze setkání s Hornáky samými na straně jedné, tak i z většiny akcí, které jsou pořádány pod záštitou nadšenců z řad Etnografického ústavu na straně druhé. Po skončení oficiální části, ve které se střídal hornácký

zpěv chlapů z Velké doprovázený tóny HCM Petra Galečky s povídáním Františka Šalého a jeho choti, pokračovala volná zábava i za přispění našeho mužského sboru, a tak se z Paláce šlechticů, ve kterém je Etnografický ústav dislokován, ozývaly mužné zpěvy hornáckých písní a nezaměnitelné hornácké cifry až do pozdních nočních hodin (či brzkého rána?).

Rád bych se malinko pozastavil nad představovanou knihou. Knihu připravili manželé Šaléovi a jsou v ní popsány osobnosti lidové hudby a tance, které jsou spojeny s Hornáckým mužským sborem z Velké nad Veličkou. Soubor zajímavých vyprávění jednotlivých členů sboru spolu s bohatou fotografickou dokumentací z různých dob jeho působení nabízí čtenáři pestrou mozaiku, která jej přímo vtáhne mezi poněkud drsné, ale čistotou myšlení i zpěvu úžasné chlapy. Spolu s použitým hornáckým dialektem je další studnicí pro folklorní nadšence, která přibližuje nejenom sbor z Velké, ale celé Hornácko.

Již den po tomto vystoupení se v Brně na poněkud jiném místě a v poněkud jiném duchu odehrál druhý hornácký koncert, tentokrát věnovaný 120letému výročí prvního hornáckého vystoupení na brněnské půdě, které se konalo dne 20. listopadu 1892 pod vedením Leoše Janáčka u příležitosti Národopisné výstavy československé. Tehdy v Brně vystoupilo pět hornáckých hudců pod vedením legendárního primáše Pavla Trna. Brněnským publikem byli přijati rozporuplně a kritiky na jejich vystoupení se rozcházely. Samotní hudci se v nablýskaném besedním domě patrně cítili všelijak a ryzí hornácká muzika asi zůstala ve své kráse dosti nepochopena.

Na těchto paradoxech postavili autoři myšlenkově současný koncert, který se opět odehrával v nablýskaném Besedním domě, a ve kterém záměrně došlo ke konfrontaci ryzího lidového zpěvu s jeho umělým protějškem – komorní hudbou. Během koncertu vystoupili kromě HCM Petra Mičky zpěváci a sólisté z Velké nad Veličkou, hudecká CM Martina Hrbáče, ale také komorní Smyčcové

kvarteto pod vedením Jiřího Pospíchala, klavírní virtuos Dušan Holý mladší (vnuk prof. Dušana Holého) a Ondřej Havelka. Koncert ve stylu sobě vlastním konferoval Břetislav Rychlík.

„Eště hudci hudú“ - tak zněl i název koncertu, v jehož upoutávce byla zobrazena skupina historických hudeců z r. 1892. Zajímavostí je, že i současný primáš HCM Petr Mička jako by z oka vypadl oněm hudecům s archaickými účesy v hornáckých krojích, tak jak je s oblibou zobrazoval Frolka v prostředí evangelické Hrubé Vrbky.

Na rozdíl od koncertu v r. 1892 byli současní hudci brněnským publikem přijati velmi srdečně a myslím si, že se tentokrát v Besedním domě Hornáci cítili jako doma, a to přes skutečnost, že koncert byl pojatý ve slavnostním duchu.

Na závěr mi dovolte malé porovnání obou po sobě bezprostředně navazujících akcí. Koncert v Paláci šlechtičen měl dozajista intimnější a bezprostřednější atmosféru, byl ryzím folklórním setkáním blízkých si lidí, na nic si nehrál. Bylo to setkání přátel ve známém prostoru, bylo to podání pravice a pohled z očí do očí. Koncert v besedním domě měl hodně společného, publikum však již bylo vnímáním rozmanitější a skladba koncertu byla složitější. To, co zákonitě chybělo na bezprostřednosti, bylo vyváženo myšlenkovými hodnotami představení a snad i větším důrazem na poučení diváka, který byl nakonec přinucen k zamyšlení nad různými navzájem konfrontovanými formami hudebního projevu. Nutno dodat, že ani při druhém koncertě nechyběl tradiční hornácký humor a charakteristická hornácká přímost vyjadřování, která dává spolu s jadrností hornácké písni onu příchut', pro kterou tento region obdivujeme.

Za slovenskými přáteli aneb „néni lepší jak v nedělu“

Hana Dostálová

Od poslední oslavy výročí založení Slováckého krúžku Bratislava a Skaličané uběhlo pět let jako voda. Jako již tradičně, i tentokrát náš krúžek uspořádal autobusovou výpravu na Slovensko, abychom se opětovně shledali s přáteli sprátelených Slováckých krúžků Prahy, Brna i Bratislavy, užili si trochu kultury, zazpívali si a zatancovali a zejména poblahopřáli našim slovenským kamarádům ke kulatinám – již 90. výročí založení jejich krúžku.

Výlet jsme zahájili již v autobuse degustací rozličných pochutin tekutých i tuhých a poté, co jsme ve Strážnici vyzvedli naše dva kamarády, již autobus zamířil přímo do Skalice, kde jsme absolvovali prohlídku místního muzea s odborným výkladem pracovnice muzea a současně členky bratislavského krúžku.

Následující večer po programu, popsaném již v úvodním článku starostou Mirkem Hebronem, pak probíhal v typicky družné atmosféře povídání, zpívání i dobrého vína a jídla. Osobně bych vyzvedla vystoupení našich slovenských přátel, do kterého byl dokonce zařazen i podšablový tanec, nacvičený pod vedením starosty Fajkuse. Je obzvláště obdivuhodné, uvážíme-li, že Slováci prakticky nemají generaci mladších následovníků. O to více je nutno ocenit jejich píli, snahu o zachování slovácké lidové písničky i krojů ve slovenském prostředí.

Dalším zážitkem pro mě bylo vystoupení legendy slovenské lidové hudby Miroslava Dudíka, vnuka legendárního myjavského primáše Samka Dudíka, který nezapřel nadšení svého dědečka pro lidovou píseň a po celou dobu vystoupení hrál „o dušu“.

Na podobných akcích jako tato obvykle dochází k nečekaným, o to však příjemnějším setkáním. Bylo tomu tak i tentokrát, kdy jsem měla tu čest se osobně setkat a seznámit za prozaických okolností (míním tím u řízku se salátem) s vpravdě renesanční ženou mnoha aktivit a zájmů, totiž vedoucí etnografického oddělení

Slováckého muzea v Uherském Hradišti dr. Romanou Habartovou. Pohovořit s touto osobností o folklóru, vyslechnout si názory, postřehy, popovídat i o všedních věcech života – to byl opravdu nezapomenutelný zážitek.

Příjemný večer utekl nehezky rychle, jako ostatně všechny pěkné věci. Nezbyvá než těšit se zase na další podobné akce a setkání, kterých jsem za dobu svého působení v krúžku zažila již mnoho.

Slováckému krúžku Bratislava a Skaličané přeji do dalších mnoha let jen to nejlepší, necht' je elán neopouští, aby je slovácká lidová píseň doprovázela a vždy potěšila v dnešním uspěchaném a leckdy podivném světě.

*

Fotoreportáž z akcí od října 2012 do února 2013:

Fota reportáže dodala: J.Lacinová

22.10. Hody: *Chasa čurdí, co? Výsledek: slepý Fajo*

10.11. Setkání bratrských Slováckých krúžků v Bratislavě

Vánoční vystoupení krúžku: 13.12. v Heršpicích u Slavkova, 19.12. na vánoční besedě v KD Rubín, 6.1. v kostele Sv. Augustina v Brně (odtud foto)

30.12. Oslava kulatin našeho člena Lojzika Valy - pochod okolo Brněnské přehrady a

31.12. Silvestrovský pochod s vítáním Nového roku u Macháčků v Mělčanech, unikátní otvírání šampaňského „sabráží“

18.-20.1. Sportování (a nejen to) na Třech studních

5.2. Brněnský fašánek: byli jsme tam- a vy?

2.2. 63.ples Slováckého krúžku v Brně - „Ej Kyjove, Kyjove ...“

Vinařovo okénko

Nejdřív ještě něco málo suché statistiky o vinohradnictví na jižní Moravě

(převzato z denního tisku- dodala JL) :

Celá Česká republika má zhruba **18 000 hektarů** vinic. Jen 4% leží v Čechách, 96% na jižní Moravě. Vinařská oblast Morava má 4 podoblasti: znojemskou, mikulovskou, velkopavlovickou a slováckou. Dohromady je na ní **17 450 ha osázených vinic**, **311 vinařských obcí**, ve kterých na **1 131 viničních tratích** hospodaří **18 140 pěstitelů** vinné révy.

Pěkné, ne?...

O vývoji vinařství u nás - V. část, vinné kvasinky

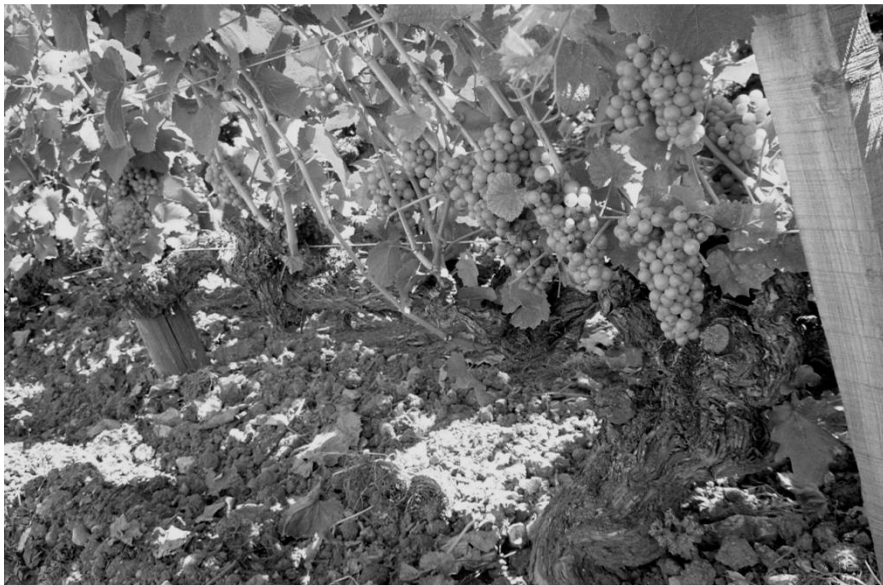
Mirek Dostál

Když na Staroměstské náměstí v Praze slavnostně vjela šestadvacetiletá arcivévodkyně rakouská, královna uherská a česká Marie Terezie, aby byla zanedlouho přijala svatováclavskou korunu, psal se r. 1743. Bachovi a Händlovi bylo 55 let. Byla objevena platina, zanedlouho poté byl objeven první elektrický kondenzátor a Lomonosov poprvé zformuloval zákon o zachování hmoty a energie. Evropa v této době stále ještě byla monarchistickou baštou, ale v jejím klínu již začalo narůstat podhoubí nových myšlenek, které posléze způsobily největší otřesy zavedených pořádků v politickém dění a zároveň znamenaly počátek vědeckotechnické revoluce. Rozvíjející se technický pokrok spojený

s liberalizací výroby kladl stále větší požadavky na její ekonomiku, vinařskou výrobu nevyjímaje.

V té době bylo vinařství u nás v zajetí navyklých způsobů hospodaření se všemi neduhy a omyly, které se ustálily v průběhu staletí. Po vzoru svých předků vinaři pěstovali směsice starých evropských odrůd řezaných na hlavu, vinice se množily hloubením (hřížením) pomocí rozvodů mezi jednotlivým i hlavami, takže nakonec vznikaly přehuštěné matené vinice bez jasných řádků či sponů. Je jasné, že takový způsob hospodaření nemohl konkurovat zejména francouzskému vinařství, které již dosáhlo vysoké úrovně a zejména od poloviny 18. stol. prožívalo technologický rozmach. Oproti tomu v našich končinách byla produkce vína (vztažená na jednotku plochy) bezmála poloviční a také po stránce kvality se výsledný produkt těžko vyrovnával s vinařskými mocnostmi.

V druhé polovině 18. století působil ve vinařské Francii

Vinice na Royal Route poblíž Dijonu v Burgundsku – Gyotův řez foto M. Dostál

Dr. Jules Guyot (čti gyjo), jehož myšlenky jsou v mnohém aktuální a poučné i pro nás. J. Guyot zavedl nové způsoby řezu vinic, které měly logické vazby, usnadňovaly práci a současně zvyšovaly výnosy a kvalitu sklizně. Tento řez se doposud hojně používá a nese jeho jméno. J. Guyot se nezaměřil jenom na pěstování révy, ale také v mnohém popsal řadu technologických postupů při výrobě vína.

O největší zlom v chápání procesů ve vinařství se však postaral francouzský učenec Louis Pasteur. Při svých výzkumech nejenom, že objevil vinné kvasinky, ale dokázal popsat jejich účinky a namodelovat podmínky pro jejich přenos a množení.

Z dalších světových velikánů jmenujme alespoň Augusta Freiherr von Babo, německého odborníka, který systematicky popsal a botanicky rozdělil známé odrůdy vinné révy pěstované v zaalpských zemích, založil vinařskou školu v rakouském Klosterburgu. Právě vinařská škola v Klosterburgu již měla přímý vliv na rozvoj vinařství u nás, především na Moravě v II. pol. 19. stol.

Ve vinařství se počaly snoubit znalosti a tradice předávané generacemi s novými poznatky v důsledku neutuchajícího hledání dokonalejších postupů. Ke stále vyššímu důrazu na kvalitu vína se přidávaly i první popravdě marketingové tahy některých osvěcených vinařů. Jako dobrý příklad si uveďme vinaře z Dolních Bojanovic, kteří pěstovali převážně Ryzlink rýnský. Protože měl tento Ryzlink velmi dobrou pověst, začali jej nabízet a prodávat pod názvem Bojanovský Ryzlink. Zdůraznili tak jedinečnost a místní charakter tohoto vína. Úspěch vinařů byl završen v Hodoníně po návštěvě Císaře Františka Josefa I., kde mocnár Bojanovský Ryzlink ochutnal a přikázal jeho pravidelné dodávky na hrad do Vídně.

S koncem 19. století však evropské vinařství utrpělo největší ránu v podobě přírodních kalamit mnišky révokazu a plísňových onemocnění révového padlí a plísně révové, ránu, která takřka znamenala jeho konec. Tehdejší boj o záchranu vinařství vyústil do

dnešního moderního vinařství a dovedl vinaře na tak vysoký stupeň odbornosti, který se snad nenachází v žádném jiném odvětví zemědělské výroby.

(Použitá literatura:

KRAUS, Vilém, Vinitorium Historicum, Radix, Praha 2009.

HORA-HOŘEJŠ, Petr Toulky českou minulostí, Baronet & Via facti, 1966

*

Receptář

Pečená jahelná kaše (*Uherskoostrožsko a Veselsko*)

Suroviny:

300 g jáhel, 250 ml mléka, 250 ml vody, sůl, 3-4 vejce, vanilka, citronová kůra, 150 g sušených švestek nebo jablek, cukr – dle chuti, 3 polévkové lžíce másla

Pracovní postup:

do hrnce dáme vařit oprané jáhly s vodou a mlékem tak, aby jáhly byly ponořené. Trochu osolíme a přisladíme. Vaříme za stálého míchání dopoloměkka. Uvařenou kaši necháme trochu vychladit, potom zalijeme mlékem. Ušleháme vejce s cukrem a vanilkou, nastrouháme citronovou kůru. Vše dobře promícháme, přidáme sušené švestky nebo jablka a dáme na promaštěný plech. Pečeme v dobře vyhřáté troubě při 200° C do růžova. Upečenou a ještě teplou kaši pomastíme máslem a pocukrujeme.

dodala JL

(Zdroj:

„Kuchařka tradičních pokrmů na Slovácku“ - Region Slovácko 2010)

A dobrou chut'!

*

Závěrem lidová pranostika

„Duben hojný vodou – říjen vínem.“

*„Není-li květen ani příliš studený, ani mokrý,
naplňuje stodoly i sudy“.*

Na tomto čísle se podíleli: J. Lacinová, M. Dostál, autoři příspěvků.
Redakce si vyhrazuje právo redakčních úprav zveřejňovaných
příspěvků.

Redakční uzávěrka příštího čísla je 31.5.2013.

Příspěvky zasílejte na adresu jir.lacinova@seznam.cz

Fotky zasílejte na adresu: dostal.mirda@seznam.cz

Krúžkozor vydává Slovácký krúžek v Brně

Vychází 3x ročně nákladem 100 kusů.

Je též publikován na www.kruzek.cz.

Odpovědný redaktor: Jiřina Lacinová

Autor obálky: Jaroslav Homola

za finanční podpory statutárního města Brna.

